

Георгій Касьянов (Київ)

ДИФІРАМБ КУЛЬЧИЦЬКОМУ

Я познайомився зі Станіславом Владиславовичем Кульчицьким влітку 1983 року. Трапилося так, що я склав іспити до аспірантури «на відмінно», але, крім мене, були інші претенденти на те саме місце, які мали важливі переваги (партійність, відбуту службу в армії), тому для мене відкрили місце у відділі С.Кульчицького. І тоді, коли я вперше поговорив з С.В., і зараз, майже через чверть століття, я дякую тим добрим силам на небі і на землі, які накреслили той графік, згідно з яким я потрапив в аспірантуру саме до Станіслава Владиславовича.

С.В. відразу ж вразив мене відкритістю, доброзичливістю, блискучим почуттям гумору і повною відсутністю пихатості, характерної для деяких його колег з академічного світу. Подальше спілкування і робота над дисертацією під його керівництвом не лише стали приємним підтвердженням перших вражень, а й перетворилися на справжнє інтелектуальне задоволення і школу людяності.

С.В. став для мене справжнім Учителем – мудрим, тактовним, терплячим. Позираючи на свої перші кроки в науковому житті і маючи вже власний досвід роботи з науковцями-початківцями, можу приблизно уявити собі, що такту і терплячості треба було багато – в моїй особі С.В. мав людину амбітну, самовпевнену, нетерплячу і часом нетерпиму. Станіслав Владиславович (молодші в його відділі між собою з теплом, повагою і певною фамільярністю звали його «Стасиком») вмів і потурати амбіціям і водночас тактовно, а коли треба і досить в'їдливо вказати на «окремі недоліки» на фоні загальних успіхів «молодого дарування».

Навчаючи професії, С.В. не вдавався до якихось особливих педагогічних методів, якщо не рахувати того, що від самого початку від подав декілька надзвичайно корисних технічних порад, які дозволяли раціонально організувати працю. С.В. навчав особистим прикладом. Саме на його прикладі я дізнався, що в академічній ієрархії є доктори наук, які живуть власним минулим, і доктори, які ходять в бібліотеки і архіви. С.В. належав до останньої категорії – він жив в бібліотеках і архівах. Він завжди уважно читав тексти своїх аспірантів і з подиву гідною педантичністю подавав зауваження, завдяки яким тексти ставали спочатку читабельними, а потім майже завжди перетворювалися на дисертації. Якщо С.В. обіцяв щось зробити, можна було пор це вже не згадувати – обіцяне з'являлося там і тоді, де і коли воно мало з'явитися. А знаменита записна книжечка С.В. (цікаво, скільки їх накопичилося?) вже стала частиною академічного фольклору, принаймні серед його численних аспірантів, докторантів і всіх тих, кому пощастило спілкуватися з ним.

Якщо говорити про академічні досягнення С.В., то сподіваюся, вони коли-небудь обов'язково стануть предметом окремого дослідження, і, мабуть, не одного. Доробок С.В. такий, що тут справді є що досліджувати. Інтелектуальна

біографія С.В. є надзвичайно багатою і багатоаспектною. На її прикладі можна вивчати розвиток української історіографії за останні 30–40 років – і тут є чималий матеріал для спостережень, роздумів і контрверсій.

С.В. належить до того покоління науковців, яким довелося пережити колосальний світоглядний злам, масштабну переоцінку цінностей, і він належить до тих, кому вдалося достойно витримати серйозні світоглядні, професійні й етичні виклики.

Останніми роками праці С.В. досить часто стають об'єктом критики – як «лівих» так і «правих» – і це є найкращим підтвердженням того, що він в своїх висновках і узагальненнях прагне передусім істини, принаймні в її доступному на цей час втіленні. З ним та його поглядами можна і варто сперечатися, хоча б тому, що професійна дискусія з ним – це завжди не лише задоволення від спілкування з розумною, інтелігентною і висококваліфікованою людиною, а й солідний інтелектуальний поштовх, дослідницька інтрига, вартий уваги виклик.

С.В. має колосальний науковий авторитет в Україні і поза її межами, і, як на мене, не потребує будь-яких формальних підтверджень. Авторитет С.В. – не в званнях і почестях, не в нагородах, а в його працях і учнях.

За моїми спостереженнями, С.В. належить до найбагатших людей в Україні. Його багатство не вимірюється матеріальними параметрами, які останнім часом стають настільки важливими, що затуляють світ і світло, перетворюючи життя на споживацьке пекло. У Станіслава Владиславовича є багатство, яке неможливо втратити, яке ніхто не може відібрати – це його праці, його учні, його багатющий духовний світ, його світла душа, яка дозволяє йому в досить поважному віці залишатися людиною молодого і творчого, людиною, в якій завжди є перспективи – творчі і людські.